

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

12+

2020 сыл
Бэс ыйын
9 күнэ
оптуорунньук
№ 41
(11696)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [O] sanaoloh

оптуорунньук бэс ыйын 9 > сарада бэс ыйын 10 > чаппар бэс ыйын 11 > бэстинэс бэс ыйын 12 > субуота бэс ыйын 13 > баскыһыанньа бэс ыйын 14 > бэнидизинньик бэс ыйын 15

— 1 ИЮЛЯ - ОБЩЕРОССИЙСКОЕ ГОЛОСОВАНИЕ ПО ПРИНЯТИЮ ПОПРАВОК В КОНСТИТУЦИЮ РФ —

АЛЕКСЕЙ ЕФИМОВ: НАША ЗАДАЧА - ОБЕСПЕЧИТЬ БЕЗОПАСНОСТЬ ДЛЯ ГОЛОСУЮЩИХ И ЧЛЕНОВ ИЗБИРКОМА

1 июля Президент России Владимир Путин издал указ о назначении даты общероссийского голосования, где граждане нашей страны будут решать вопрос об одобрении поправок, вносимых в Конституцию РФ. Председатель ЦИК РС(Я) Алексей Ефимов разъяснил о том, как будет проходить нынешняя кампания.

Алексей Михайлович Ефимов, председатель ЦИК РС(Я) отмечает, что перед комиссиями стоит первоочередная задача обеспечить достоверность, легитимность итогов голосования. Для граждан будут созданы максимально удобные условия, обеспечивающие

доступность и безопасность участков для голосования. Кроме того, уже начал работу информационно-справочный центр ЦИК России. Звонки принимаются по бесплатному многоканальному телефонному номеру 8-800-200-00-20, по которому граждане могут позвонить и задать любые интересующие вопросы. Как отмечает Алексей Михайлович, в нашей республике планируется работа 799 избирательных участков, из них 791 участок — это постоянные избирательные участки и 8 временных: 3 избирательных участка на полярных станциях, 3 в горнодобывающих предприятиях и 2 в крупнейших медицинских учреждениях нашей республики в г. Якутске.

«Президент России В.В. Путин, издавая данный указ, сразу призвал, что главной задачей избирательной комиссии является обеспечение безопасности здоровья и для голосующих, и для членов избирательных комиссий. Поэтому мы с этой целью принимаем все меры, которые рекомендованы нам ЦИК России совместно с Роспотребнадзором РФ. Все участники голосования, члены комиссий, наблюдатели будут обеспечены средствами индивидуальной защиты (масками, перчатками, санитайзерами).

Помещения для голосования будут регулярно дезинфицироваться, подвергаться санитарной обработке, обеспечиваться дистанция на расстоянии 2 метров друг от друга. Также будут приняты меры, чтобы вход и выход для голосующих были разными», — отметил председатель ЦИК Якутии.

В данной кампании не ранее чем за 20 дней начнется досрочное голосование в труднодоступных и отдаленных местностях для охотников, рыбаков, оленеводов, геологов, работников метеостанций и т.д. «Маршруты уже разработаны. Всего мы намереемся охватить 500 таких местностей, где проживают и находятся около восьми тысяч избирателей», — добавил он.

«Как известно, механизм «Мобильный избиратель» впервые апробирован 18 марта 2018 года на период выборной кампании президента РФ. Тогда впервые граждане получили возможность голосовать не только по месту прописки, а также по месту фактического нахождения. Механизм голосования показал свою действенность и на этот раз будет нами применен. Что касается сроков подачи заявлений, желающих голосовать используя

данный механизм, можно начиная с 5 июня подавать заявления в ТИК, через МФЦ, ЕПГУ (портал Госуслуги). Кроме этого с 16 по 21 июня также можно подавать аналогичные заявления и в УИК», — прокомментировал Алексей Михайлович.

В целях исключения распространения коронавирусной инфекции принято решение организовать голосование на дому в течение семи дней. «Это уникальный случай. Можно в течение недели, начиная с 25 июня голосовать и в помещениях избирательных участков, и вне помещений избирательных участков, т.е. на дому. Если гражданин не может покинуть свой дом, то для него будет организовано выездное бесконтактное голосование. Члены УИК вручат ему пакет, в котором содержится бюллетень для голосования, заявление, защитная маска, перчатки и авторучка. Получив этот пакет бесконтактным способом, гражданин заходит обратно в свою квартиру, там заполняет бюллетень, после этого, выйдя из квартиры, вкладывает бюллетень в переносной ящик для голосования», — подытожил Алексей Ефимов.

УЛУСМЕДИА.

— ДОРУБУЙА ХАРЫСТАБЫЛА —

Улуустаабы ковиднай отделение үлэтэ

Надежда
Дьячкова

Ирена
Турантаева

Ольга
Эверстова

Евгения
Кардашевская

Евдокия
Рожина

Алексей
Винокуров

Лирида
Григорьева

Евдокия
Кардашевская

Анна
Ноговицина

Айсен
Куличкин

Улуустугар "Ковид-19" дыан бастабы бэйэтэ биллибит күнүгэр Прокопий Сокольников аатынан улуустаабы киин балыһа салалтата суһал дьаһалы ылан, эрдэ бэлэмнэммит Одьулуун нэһилиэгэр ковиднай отделениеба бэйэтин анал үлэһиттэрин ыппыта. Урун халааттаах ааньалларбыт ыам ыйын 23 күнүттэн күн бүгүнүгэ диэри алаһа дьыһаппыттан, сболоруттан-урууларыттан тэйэн, бу ыарыһы утары утуйар ууларын умнан туран, түүнүгэр-күнүгэр охсуһаллар.

Ватсап ситимигэр ыар дьантан харыстаммыт танаастаах-саптаах, анал мааскалардаах быраастарбыт хаартыскаларын үгүс дьон көрөн аһарбыт буолуохтаах. Улуустук киин балыһатын кылаабынай бырааһа Артем Ксенофонтовтан көнүл ылан, ковиднай отделение инфекционист бырааһа Надежда Дьячкова кытары быһа сибээскэ тахсан, хайдах балаһыанньалаахтык үлэли-хамсыы сылдьалларын туһуластым.

— Надежда Николаевна, үтүө күнүгэр, хаһыа буолан, хаһыс чыыһылаттан сабалаан үлэли сылдьабыт?

— Одьулуун нэһилиэгэр ковиднай отделение бэйэтин үлэтин ыам ыйын 23 күнүттэн сабалаабыта. Уопсайа 11 буолан үлэли сылдьабыт. Ону таһынан тас өттүттэн эбии 5 үлэһит көрүллэр. Отделениебыт Одьулууннаабы агротехникум устудьуоннарын уопсайыгар баар. Биһиги састааппытыгар: инфекционист-быраас бэйэм буолабын, 1-кы категориялаах оҕо бырааһа Ирена Кононовна Турантаева, соҕуһа сылдьан (симптомнаах) 3 медицинскэй сисэстэрэ, ыарыһахтары көрөр-истэр 3 алын персонал, итиэннэ эвакуационнаахтарга 1 биэлсэр Алексей Винокуров уонна суоппар Айсен Куличкин киирэллэр. Кинилэр ааттарын билиһиннэрдэххэ, үрдүкү категориялаах

медсисэстэрэ, РФ грамоталаах Зинаида Владимировна Никонова, 1-кы категориялаах медсисэстэрэ, РФ грамоталаах Евдокия Валерьевна Кардашевская, постовой медбрат Айсен Алексеевич Березкин, ыарыһахтары көрөр алын медперсонал үлэһиттэрэ Евгения Викторовна Кардашевская, Евдокия Семеновна Рожина, Лирида Ивановна Григорьева, 1-кы категориялаах рентген-лаборант Ольга Николаевна Эверстова, СӨ Дорубуйа харыстабылын туйгуна, үрдүкү категориялаах биэлсэр-лаборант Анна Дмитриевна Ноговицина.

— Үлэ эрэсимэ отделениебытыгар хайдах ааһарый?

— Ковиднай отделение бастабы симизэ сарсыарда 7:30 чаастан кииһэ 17 чааска диэри үлэтин сабалайыт. Онтон 17 чаастан түүнү симизэ үлэли кэлэр.

— Үлэһитигэр туох кэккэ ыарахаттары көрсөбүтү?

— Бастатан туран, үлэ персонала малды харыстанар танаастаах сылдьан

үлэһиттэр ыарахан. Араас балаһыанньалар тахсаллар, ол курдук мэйии эргийиитэ, кэтэр ачыккыт дэлби туманныран көстүбэт буолар, тыһынар уорган харыстыыр респиратор нөҕүө тыһынарга олус ыарахан. Бу курдук танаастаах ыарыһахтан анаалыс ылабыт, укуол туруорабыт, эмтэрин иһэрдэбит, күннээри суууу-сотуу, хлор састааптаах раствордары оноруу, дезинфекция үлэһиттэр ытыппаллар. Дьыһ кэргэммитин, күөх оттоох тэлгэһитин наһаа абынныбыт, кинилэр тустарыгар олус улаханник долгуйабыт.

— Отделениеба төһө кэм өссө үлэлигитий?

— Үлэбит хаамыта биир толору ый буолар. Ол кэнниттэн өссө 14 хонукка обсерваторга медицинскэй кэтэбилгэ сыта барыахтаахпыт. Дьоммутугар-сэргэбитигэр от ыйын 10-ссыһыларын диэки этэннэ буолан, төннөр иһитбит дьон эрэллээхпит.

— Нэһилиэнньэ туһаан тугу сүбэлэстэгитий?

— Чурапчыга улуунун үтүө-мааны дьыно-сэргэтэ, СӨ Роспотребнадзор ирдэбилин тутуһаргыгар сүбэлэстэбит. Калини-барыны бука балаһыста тохторугутугар көрдөһүбүт. Икки өттүттэн хардарыта өйдөһүбүт, өйөһүбүт. Биир санаанан бу дьаһы кыйаахпыт дии саныбын. Түгэниэн туһанан, улуустук, Одьулуун нэһилигин дьаһалтапарыгар, киин балыһабыт салалтатыгар, профсоюзтук састаабыгар, күүс-көмө буолар урбааньыттарга отделение үлэһиттэрин аатыттан күүс-көмө, күүстэх өйөбүл буолалларыгар дьирин махталбын тирдэбим.

Улуустук бары олохтоохторо, Надежда Николаевна сүбэтин бары тутуһан, бу уустук биризмэс бэйэ-бэйэбитин харыстаабыт, дьыһитигэр опоруоһун, араас сураһы-садыгы истибэккэ, улуустук киин балыһатын уонна улуус оперативнай штабын күннээби иһитиннэриилэрин болбойон истиабын дьыһабын.

Кэпсэттэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Айсен
Березкин

Зинаида
Никонова

АННА ЗАХАРОВА

Биир кэлим судаарыстыбаннай эксээмэннэри туттарыы. Тугу билиэххэ?

2019-2020 үөрэх дьыла Дойду үрдүнэн көһүтүллүбүтэх өттүттэн уратылаах буолла. Ол курдук, кулун тутар 18 күнүттэн уустук балаһыанньа үөскээн, коронавирус ыарыһын утары ытыллыбыт дьаһалларга олобуран, оскуола бары үөрэнээччилэрэ үөрэх дьылын дистанционно үөрэнэн түмүктээтилэр.

БКГЭ РФ Үөрэхтээһин тутунан сокуонун 59 ыстатыйатыгар уонна РФ эксээмэннэри ытыты анал докумуннарыгар олобуран ытыллар. Ордук ыарахан балаһыанньа оскуоланы бүтэрээччилэргэ буолла. Учуутал биэрэр сирэй консультациялара суох, информационнай технология көмөтүнэн консультациялааһын, оболор сүрүннээн бэйэлэрэ бэлэмнэнэллэрэ уустуктары үөскөттэ.

РФ Үөрэх министристибэтин уонна үөрэҕи кэтээн көрүү сулууспатын быһаарыһынан, биир кэлим эксээмэннэри туттарыыга быйыл кэккэ уларыһыллар киридилэр. Ол курдук:

1. Биир кэлим эксээмэннэри үрдүк үөрэххэ кирирэгэ быһаанналар оболор эрэ туттарар буоллулар.

2. Орто анал үөрэххэ кирир оболор биир кэлим судаарыстыбаннай эксээмэннэри туттарбаттар;

3. Аттестаты БКГЭ туттарыы түмүгүттэн тутулууга суох оскуоланы бүтэрээччи барыта ылар.

4. Аттестатка туруоруллар сыана оскуоланы бүтэрээччи 10-с-11-с кылаастарга турбут билиитин сыллаабы орто сыанатынан таһаарыллар.

5. «Үөрэххэ үһүлүчү ситиһиитин иһин» мэтээли уонна ураты аттестаты ытыы эксээмэн түмүгүттэн тутулууга суох буолла. Ол эбэтэр мэтээли ылааччы 10-с-11-с кылаастарга «5» сыанага үөрэммит буолуохтаах.

6. Олунньу 1 күнүгэр дизри сайабылыанньатын биэрэн, туттарыы баазатыгар кирибит ааспыт сылларга бүтүрбит выпускниктар быйылгы үөрэх дьылын бүтэрээччилэри кытта бииргэ сүрүн болдьоһо туттараллар.

7. Ааспыт сылларга аттестаты кыайан ылбаха, ыспырааппанан оскуоланы бүтүрбит выпускниктар, олунньу 1 күнүгэр дизри туттарарга сайабылыанньаны биэрбит буоллахтарына, быйыл БКГЭ туттарбаха эрэ аттестат ылар кыахтанылар.

8. Математика базовой таһымыгар эксээмэн туттарыллыбат.

Бу күнүгэр судаарыстыбаннай эксээмэннэри туттарыыга үөрэх сапаттарыгар, оскуолаларга, эксээмэн ытыллар бары пууннарыгар бэлэмнэни үлэлэр ытылла тураллар.

Быйыл улуус үрдүнэн 258 оҕо оскуоланы бүтүрүбүт. Кинилэргэ 156 оҕо үрдүк үөрэххэ туттарсар, 102 оҕо орто анал үөрэххэ кирир быһааннаах.

Улуус үрдүнэн 7 эксээмэн тутар пуун (ППЭ) үлэлибэ. Бу пууннартан 5 пуунугар Чурапчы С.А. Новгородов аатынан, Төһөй, Дирин, Сылан орто оскуолаларыгар уонна ЧРОСИО

онлайн-эрсииминэн эксээмэни кэтээн көрүү ытыллыаба. Соловьев орто оскуолатыгар офлайн-эрсииминэн видеонан кэтээн көрүү холбонуоҕа.

Эксээмэннэр манньк предметтэргэ ытылларлар: нуучча тыла, математика профильнай таһыма, обществознание, физика, устуоруйа, биология, химия, омук тыла, география, литэрэтиирэ, информатика уонна саха тыла (региональной эксээмэн).

Омук тылыгар эксээмэн икки чаастан турар (суругунан уонна тылынан). Бу эксээмэн тылынан чааһын оҕо баҕатынан туттарыан сөп. Тылынан чааһын туттарыыга оҕо суругунан тугу да онорбот, эксээмэн болпуруостара мониторга көстөр, туттарааччы эпизитэ аудиодиикска уһуллар гына микрофонугар ботугураан сангарар. Эпизит анал бырагырааманан диикска уһуллар, ол кэннэ электроннай вариана бэрэбиэркэ ытыллар. Бу эксээмэни туттарыыга биридди аудиторияга 4-түү оробуочай станция тэриллэр, онтон албэх оҕо биридди кирир көнүллэммит. Эксээмэн тылынан чааһа 20 баалынан сыаналанар, оттон бу чааһын талбака эрэ тутарбыттар саамай үрдүгэ 80 баалы ытыахтарын сөп.

Эксээмэннэри туттарыы сүрүн ирдэбиллэрэ уларыбаттар, уруккунан хаалаллар.

- Эксээмэн ытыллар пууннарыгар кириигэ стационарнай уонна илиигэ тутта сылдьар металлоискателлэр нөнүө эксээмэни туттарар пуунга кириээччилэр бэрэбиэркэни ааһаллар;

- Эксээмэни туттарааччылар, пуунга үлэлээччилэр, кэтээн көрөөччүлэр суотабай төлөпүнү киллэрбэттэр, туттубаттар. Сибээс стационарнай эрэ төлөпүнүнэн барар;

- Эксээмэннэ хойутаан кэли табыстабына, оҕо эксээмэннэ киллэриллэр, ол гынан баран туттарар биризмэтэ уһаабат.

- Пааспартын умнан илдьэ кэлбэтэх быйылгы сыллаах выпускник оскуола үлэһиттэрэ кини личноһун туһулуур буоллахтарына, эксээмэннэ киллэриллэр. Оттон ааспыт сылларга бүтүрбит выпускник пааспарты суох эксээмэннэ киллэриллэбэт.

- Эксээмэни туттарааччы БКГЭ ытыты бэрээдэгин кэлэр (суотабай төлөпүнүнэн кэлсэтэр, шпарталканы туһанар) түбэлтэтигэр үлэтэ дьинэ суоһунан аабыллар уонна быйыл туттарар бырааба быһыллар.

- Эксээмэн ытыллар пуунугар кириэх иннинэ тус мал анал миэстэҕа хаалар.

- Эксээмэн бүтэ илигинэ ЭТП-тан тахсыбыт туттарааччы да, анал үлэһит да иккитээн төннөн кирир көнүллэммит.

Эксээмэни туттарааччылар манньк бэрээдэги булгуччу тутуһуохтаахтар:

- Автоматизированной расадканан ытыллыбыт анал миэстэлэргэ олоруу. Туран, аудитория иһигэр хаамыы, миэстэттэн миэстэҕа көһүү, бэйэ бэйэттэн ылсыы - бэри көнүллэммит.

- Суруллубуту сотор (корректирующей) ньыманан туттуу бобуллар;

- Эксээмэннэргэ анал көнүллэммит эрэ электроннай-вычислительнай тизиньиканэн туттар көнүллэнэр. Онно кириэллэр: математика - линейка, физика - линейка, бырагыраамалаабат калькулятор, химия - бырагыраамалаабат калькулятор, география - линейка, транспортир, бырагыраамалаабат калькулятор.

- Эксээмэн матырыйаалларын, соруахтарын эбэтэр онтон ханнык эмэ чааһын устуу, бирии, таһаары бобуллар;

- ЭТП туттарааччы эксээмэн кэмигэр аудиториятан тахсыһын - кириитин организатор арыаллыахтаах.

Эксээмэн матырыйаалларын оболор көрөн олордохторуна, аудитория иһигэр организатордарынан бэчээттэннэлэр. Бэчээттэнэр эксээмэн матырыйааллара ГЭК (судаарыстыбаннай эксээмэн хамыһыһыата) чилиэнин анал токенынан ол күн эксээмэн боспар аудиториятыгар аһыллар. Эксээмэни туттарааччы үлэтэ эксээмэн бүтэрин кытта эксээмэн тутар пуунун штабыгар тутта сканерданан, 3 чаас иһинэн региональной обработканыр киингэ ытыллар.

Эксээмэни туттарааччылар аудиториятан тахсыһыларын, кириилэрин бэчээттэһин оҕо аатын, регистрационной нүөмэрин, тахсыбыт-кирибит биризмэтин ыйан туран, аудитория организаторынан анал «Ведомость учета времени отсутствия участника ГИА в аудитории» дизн анал көрүнгэ оноһуллар. Бу көрүн сканерданан, оболор үлэлэрин кытта тэннэ ытыллар.

Биир кэлим эксээмэни туттарыы болдьоҕо манньк:

От ыйын 3 күнүгэр - география, литэрэтиирэ, информатика;

От ыйын 6 күнүгэр - нуучча тыла;

От ыйын 10 күнүгэр - математика профильнай таһыма;

От ыйын 13 күнүгэр - устуоруйа, физика;

От ыйын 16 күнүгэр - обществознание, химия;

От ыйын 20 күнүгэр - биология, омук тыла;

От ыйын 22 күнүгэр - омук тылын тылынан чааһа;

Бу ыйылыбыт күнүгэр убаастанар биричиинэнэн кыайан кэлэн туттарбатах быйылгы выпускниктарга уонна ааспыт сылларга бүтүрбит выпускниктартан эрдэ сайабылыанньаны биэрэн, баазаҕа кирибиттэргэ атырдьах ыйыгар резервэй туттарыы күнүгэр бэрлэллэр.

Эксээмэннэргэ предметтеринэн тус-туһунан ытыллар биризмэлэрэ уонна алын бааллара (минимальный порог) ыйыллар:

Нуучча тыла - 36 баал. 3 чаас 30 мүн;

Математика профильнай таһыма - 27 баал. 3 чаас 55 мүн;

Обществознание - 42 баал. 3 чаас 55 мүн;

Информатика - 40 баал. 3 чаас 55 мүн;

География - 37 баал. 3 чаас;

Физика - 36 баал. 3 чаас 66 мүн;

Химия, биология - 36 баал. 3 чаас 30 мүн;

Устуоруйа, литэрэтиирэ - 32 баал. 3 чаас 55 мүн;

Омук тыла - 22 баал. 3 чаас.

Тылынан чааһа - 15 мүн.

Эксээмэннэр түмүктэ 10 күн иһинэн анал графигынан кэлэр. Түмүктэри пааспарт нүөмэринэн саайтка кириэн эбэтэр үөрэнэр оскуолаттан, үөрэх сапаттатыттан билсэххэ сөп.

Апелляцияны түһэри бэрээдэҕэ

Түмүктүү судаарыстыбаннай эксээмэннэри ытыты бэрээдэҕэр кэһи тахсар түбэлтэтигэр эксээмэни туттарааччы апелляцияны судаарыстыбаннай эксээмэн хамыһыһыатын чилиэнигэр ол күн, эксээмэн кэнниттэн пуунтан тахсыбака эрэ бириэхтээх.

Онтон ылбыт баалын кытта сөпсөспөт түбэлтэтигэр түмүк официалыно биллэриллэбитин кэннэ, 2 үлэ күнүн иһигэр апелляцияны анал көрүнгэ сайабылыанньаны суруйан, оскуолатыгар эбэтэр анал саайтка кириэн, онлайн сайаапканы толорон бириэххэ сөп.

БКГЭ ытытыга улуус үрдүнэн 142 киһи эксээмэн ытыллар пууннарыгар үлэлиэхтэрэ. Бу үлэһиттэр 100% анал үөрэҕи баран, тестированиены

туттаран, сэртификэти ытыллар.

Быйыл коронавируснай инфекция (COVID-19) тарҕаныһын утары РФ туһанааччылар бырааптарын көмүскээһин уонна киһи туруктаах буолуутун айгэтин кэтэһингэ сулууспата эксээмэни туттарар пууннарга уонна туттарааччыларга манньк ирдэбиллэри туруорда:

1. Эксээмэни туттарар пуунга эксээмэн иннинэ дезинфекциялыр сирэстибэлэри туттан, генеральной уборка ытыллыахтаах, салгылаһылаахтаах;

2. Эксээмэни туттарар аудиториялар, коридор, кабинеттар салгыны ыраастыыр анал оборудованиенан ыраастанылаахтаахтар;

3. Оболору тизээр тырааныспар анал сирэстибанан уборкаланар. Оболору арыаллыр салаяаччы, суоллар доруобуйатын туругар уонна контага суобар анал бэрэбиэркэни ааһар;

4. Элбэх буолан тобуруһууну таһаарбат сыалтан оболор эксээмэни тутар пууннарга анал графигынан кэлэллэр. Оболору киллэри 2-3 аанынан тэриллэр;

5. Эксээмэн ытыллыытыгар кыттар бары үлэһиттэр уонна туттарааччылар температуралара кирир аанга контага суох кэмэйдэнэр;

6. Харыстанар мааска, бэрчээки кэтиллэрэ ирдэнэр;

7. Аудиторияга оболор 1,5 м итэҕэһэ суох бэйэ-бэйэлэриттэн тэйиччи олорон үлэлииллэр.

Судаарыстыбаннай (түмүктүү) аттестация ытыллар бэрээдэгин кэһи иһин Административнай кодекс 19.30 ыстатыйатын 4-с чааһыгар олобуран, сокуонунан граждандарга 3 тыһыынчаттан 5 тыһыынчаҕа дизри, дуоһунастаах сирэйдэргэ 20 тыһыынчаттан 40 тыһыынчаҕа дизри, юридическай сирэйдэргэ 50 тыһыынчаттан 200 тыһыынчаҕа дизри ыстыраал туттуллар.

Эксээмэннэр тустарынан эбии матырыйааллары, субэлэри социальнай ситимтэн, саайтартан билсэххэ сөп.

Судаарыстыбаннай эксээмэннэри ытыты кэмигэр бары пууннарга сөптөөх усулусбууа тэриллэитигэр туһааннаах оскуола салаяаччыларга, эксээмэни тутар пуун үлэһиттэрэ тус эпизитнэһи сүгэллэр. Бу усулусбууалары тэрийиигэ олохтоох нэһилиэк дьаһалтата көмөлөһүөхтээх. Ол курдук, уот барар түбэлтэтигэр дизель баар буолуутун хааччыһы, оболору таһыны хонтуруоплааһын, тырааныспарынан хааччыһыга көмөлөһүү ирдэнэр. Видеонан кэтээн көрүү эксээмэн кэмигэр устубат түбэлтэтигэр эксээмэн тохтотулларын уонна ытыллыбатаһынан аабылларын өйдүөхтээхпит.

Бу уустук кэмгэ судаарыстыбаннай эксээмэннэри бары ирдэбиллэри тутуһан, хаачыстыбалаахтык, чизинэйдик уонна бэрээдэҕи кэспэкэ эрэ ытыты сүрүн сорулутунан буолар.

Бу сүнгэн суолталаах хампаанньа үрдүк тэрээһиннээхтик, олохтоммут ирдэбилинэн барарыгар оскуола салаяаччыларга, оскуоланы бүтэрээччилэр, төрөппүттэр, анамыт үлэһиттэр бары кыһаллыаһын дизн ытырабын.

Оскуоланы бүтэрээччилэргэ эксээмэннэрин ситиһилээхтик туттаран, талбыт идэбит үөрэбэр кирирэгитигэр, олоххо бэйэбит миэстэбитин дьоһуннаахтык булунаргытыгар бабарарбын.

Прасковья ПОСЕЛЬСКАЯ, улууска БКГЭ ытыты эпизиттээх тэрийээччитэ.

— ТЭРИЛТЭ ТҮБҮТЭ —

— БУ — ИНТЕРИЭННЭЙ —

ҮЛЭЛЭРИН ТЭТИМИН КҮҮҮРТҮЛЭР

Бу саас Чурапчы нэһилиэгэр "Айылба уута" ууну ыраастыыр модульнай сыах аһыллыбыта. Үлэ тэтимэ күүһүрэн, өгүрүк куйааска нэһилиэнньэни ыраас уунан хааччыларга бэлэмнэр.

Ууну ыраастыыр модульнай сыах Энергетиктар ааттарынан уулусса 23 нүмэрдээх дьизитигэр баар. Михаил Николаевич Барашков салайааччылаах сыах үлэһиттэрэ номнуо үлэлэрин тэтимин күүһүртүлэр. Өгүрүк куйааска иһэргэ, итиэннэ атынна даһаны туһанарга аналлаах ыраас ууну Чурапчы нэһилиэгэр, ону тэнэ чугас сытар Хатылы, Одьулуун, Сылан нэһиликтэригэр таһаллар.

Михаил Николаевич үлэһиттэрин кытары инники кэккэбэ сылдьан, бэйэтэ массыынанан ытан, уу кутар туруу үлэһит буолан биэрдэ. "Биһиги бу саастыттан нэһилиэнньэни ыраас уунан хааччылыһан дьарыктаммыпыт.

Сыахпыттар уопсайа 5 үлэһит үлэһиэр. Норуокка биллэринэн бытыылкалаах ууттан (бутыл) садалаан, улахан кэмэйдээх иһиттэргэ кутарга үлэһиттэр. Чааһынай дьонтон садалаан, тэрилтэлэри барытын хааччыла сатыыбыт, онно бэлэммит даһаны. Үлэһит сарсыарда 9 чаастан киһэ 18 чааска дьэри сепкө бүтэбит.

Олохтоох дьон 8-924-764-05-10 нүмэргэ эрийэн, түргэн сакааһы оноруохтарын сеп. Сыана туһунан эттэххэ, биир бытыылка уу 180 солкубай, 200 литэрэлээх буочукага иһэр ууну 800 солкубайга кутабыт. Дьон эрэ барыта булуустаах буолбат, элбэх кыбартыыралар дьизэ олоороччулар, кырдыабаастар, доруобуйаларынан хааччылаах дьон үгүс, кинилэргэ бастакы учарат күүс-кемэ буола сатыыбыт. Маны таһынан бытыылкалаах ууну ылааччыларга анаан, наар сакааһы кэтэһэн биризмэлэрин бараабаттарын гына чугас маһаһынарга ууну атаһаһыннаран ылаалларын эмиэ көрө-истэ сатыыбыт. Итиэннэ Хатылы, Одьулуун, Сылан олохтоохторугар эмиэ ыраас ууну таһааран биэрэргэ бэлэммит", — дьэн ууну ыраастыыр модульнай сыах салайааччыта Михаил Барашков кэпсиэр.

Онон олохтоох нэһилиэнньэ "Айылба уута" ыраас ууну иһэн, доруобуйаларын чэбдигирдэн, куйаас күннэри этэннэ аһарыахтара дии саныыбыт.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Чурапчыбытыгар яблоня сибэккилэннэ

Бу күннэргэ Мурун Тыымпыа олохтоохторо — Степан Дмитриевич уонна Анастасия Ионовна Дьячковскайдар тизгэннэригэр яблоняларын сибэккитэ тылынна.

Анастасия Ионовна манньк сэхэргиир:

— Мурун Тыымпыа олохтообун, дьизэр олоробун, кыайарбынан оһурут, мас олордо сатыыбын. Үс яблонялаахпын. Бастакы яблонябын куораттан сүүрбэччэ сылаабыта ылбытым, олордон, бизбэйдээн сэттис сылыгар сибэккилээбит. Кэлин үөрэнэн, сизмэттэн таһааран олордубун. Көрүүтэ судургу: туох да халпырыһа суох, мизстэтин табан олортоххо, үүнэр. Күһүн утууларыгар, саас тиллэригэр элбэх уу кутуллар. Сайынын ардаба суох буоллабына, өтөр-өтөр дэлэйдик уу кутуллар. Күн аайы буолбатах. Олбуорум иһигэр бузина элбэх, сиктээх сири себүлээн үүнэр. Аймахтарым бэлэхтээбит долохунаны иккени олордубутум, улаатан төрөөн эрэллэр. Харыйа ололоохпун, син ылсан эрэр. Хаптаһас, моонньобон үүнэр. Охта сизмэттэн олордубутум үүммүттэрэ, отон бизрэллэр. Черемухалар бэйэлэрэ ханна түспүттэринэн үүнэллэр. Яблоня сизмэттэн таһааран, биир-икки сыл кыстатан баран, аймахтарбар түнэтэбин, атылыбын. Эдэр ыал дьизтин таһыгар маһы олордон иһэрэ наада дии саныыбын. Мас бытааннык үүнэр, сэллэрээк курдук түргэн буолбатах.

Манньк дьонно-сэргэбэ саһаны, туһалаабы тарбата сылдьар Анастасия Ионовна себүлүүр дьарыга манан эрэ бүппэт. Кини — улууспут коллекционердарын түмсүүтүн (салайааччы Надежда Николаевна Захарова) чилиэнэ. Бу күннэргэ өрөспүүбүлүкэ коллекционердарын онлайн сийизнигэр кыттаары бэлэмнэнэр. Манна өйүнэн-санаанан олобун доһоро, өрөспүүбүлүкэ биллэр көмүс ууһа, өр сылларга улууспут мусуойугар үлэлээбит Степан Дмитриевич күүс-кемэ буолар.

Варвара ПОПОВА.

— БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ, ПОЭТ ДМИТРИЙ ВАСИЛЬЕВ ТӨРӨӨБҮТЭ 90 СЫЛЫГАР —

ДИМА БИҢИГИНИ КЫТТА

Салгыһыта. Иннин хаһыат 40-с нүмэригэр аах.

Үрэл хамсыыр
Үкэр оттоох
Үчүгэйкээн,
Үгүс тыллаах,
Үллэр уулаах
Үрүйэчээн.
Үөрбүт курдук
Үргүүк сүүрүк,
Үнкүүлээмэхтээ,
Дьэргэһийэ,
Дьэрэлийэ
Дьырибинээ.

Эбэтэр ылан көрүүбүн күн бүгүн биһиги ортобутугар ыллана сылдьар, биһиги күннэри олохпут араһыбат аргыһа буолбут Д. Васильев ырыаларын. Олор бу бааллар:

Ичигэс салгын
Издэспэр үрэр,
Сэмэйдик мизэхэ-
Сипсийэн этэр:
Эн ыллаа!
Күн халлаан үөһэ
Күлүмнүү күлэр,
Көмүстээх уотун
Уолуклар кутар
Туой! Ыллаа!

Нууралдьыйан дьикти киһэ,
Дьикти киһэ, сэгэриэм,
Тин-тин тэлтэ түөһүм иһэ,
Түөһүм иһэ- сүрэжим.

Күөгэйэ сизмэнэн
Күөх хатын турар,
Мин санаам манньыйан
Бизбэйбин ахтар.
Бизбэйизм, бизбэйизм,
Билэрин буоллар.
Сүрэжим — эйиэхэ
Сүрэжим ууллар.
Илгэ төрдө буолаары
Ийэ буорга түһэбин.
Дьоллоһоору, үөрээри,
Мин ыһабын эйигин,
Толуу астаах туорабым.

Д. Васильев араас өрүттээх баай поэзиятыгар даһаны, киһи быһыытынан бэйэтин олоһор, майгытыгар-сигилитигэр даһаны хаһан даһаны мин дэммит, түөһүн охсуммат сэмэй киһи этэ. Ону Миһтерэйи көрбүт, кинини истибит, билбит, кинилиин бодоруспут ким барыта этиэбэ. Ол туһунан кини бэйэтэ бу курдук суруйар:

Кэбис, ол эрэн өссө да
Кэнни көрүнэр кэм эрдэ

Биһиги сэмэй «дьыалабыт»
Билигин наадыһат түмүккэ.

Кэнники таба көрүүбэ
Ким эмэ кырабы хараба.
Ол киһи, доһоор, өйдүүбэ,
Ол киһи сылаастык ахтыаба.

Баран иһиэх кыһаммакка,
Дарбыйбакка, аат-суол дьизбэккэ.
Өрүү чизинэй буолуохха,
Үлэһири эрэ биллэххэ.

Д. Васильев кылгас гынан баран, баай олобу олоһуот киһи. Кини олоһун баайа — кини поэзията буолар. Киһи быһыытынан олох уонна өлүү икки ардыгар үһүнүк турар, харабын быһа симмэтэх, өлөр өлүүнү дьулайбакка утары көрбүт, санаатын сынтарыллатах, олох кэрэтин, олох дьулуруун сибэки дьэрбөтө гынан бар-дьонугар, төрөөбүт норуотугар ыспыт хорсун сүрэхтээх, саха биһир өрөгөйдөөх санаалаах үтө ыччата, комсомолеһа буолар. Кини олоһо бүтүннүүтэ геройство, киһи аатын киртиппэккэ, үрдүктүк тутуу тыыннаах холбоһура.

Саха сиригэр ыччата Д. Васильев аатын кэрэстиир. Кини аатын үйэтитэргэ, кини олоһун үөрэтэргэ ахсаабат кыһамнытын уураар. Д.

Васильев тус бэйэтин олоһо даһаны, кини литературинэй нэһилиэстибэтэ даһаны сирийэн-хоруйан, өссө да ситэ үөрэттлээ илик. Ону биһиги аһаардас кини личнай архыыбыттан көрүөхпүтүн сеп. 2000 кэринэ страницалаах Д. Васильев элбэх хоһоонноро, хас да поэмата, дневниктэра, суруктара, олбу быстах бэлиэтээһиннэрэ барыта түмүллэн, ССРС НА СО Саха сиригэр би филиалын пуондатыгар туттарыллан турар. Бу баай нэһилиэстибэни сөргүтэн, үөрэтэн, ырытан ыччат, дьон туһатыгар бизрии соруга туруох тустаах.

Дм. Васильев бэйэтин биһир хоһоонугар манньк дьэн турардаах:

Өлөр кэммэр өлүөм —
Мунчаарбалпын өрүү.
Таптыам, айыам, ыллыам
Манна дьолу көрдүү.
Манна дьолу көрдүүм,
Булуом — дьоммор бизриэм.
Өлөр кэммэр өлүөм —
Ырыа буолан тиллиэм.

Коммунист Д. Васильев тыыннаах. Кини холбоһура, кини үтө ырата, кини ыллаабыт ырыалара бүгүн биһиги ортобутугар сылдьаллар.

Василий Васильевич ЯКОВЛЕВ.
1970с. сэттинньи 28 күнэ.
(Василий Васильевич Яковлев архыыбыттан ылылынна).

Хайлалт бичээсээс барилдлар графика: 16 ч 00 м. Бичээсээс барилдлар: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакцонай-издательскай холбоуука 08.06.2020 с. офсетка бичээтэннэ. Типография элдэр: 676670. Чурагч: сэл. Карл Маркс уул. 28 "а" Индекс: P0008. Хайлалт издэлгэ икитэ: олгооруулуука уонна бээтэнсээг тахсар.

Кээмдүйз: 1.5 бөл. линк

Ахсана 1450. Хайяат сыаната: 15